

9. Hospodaření vládních institucí

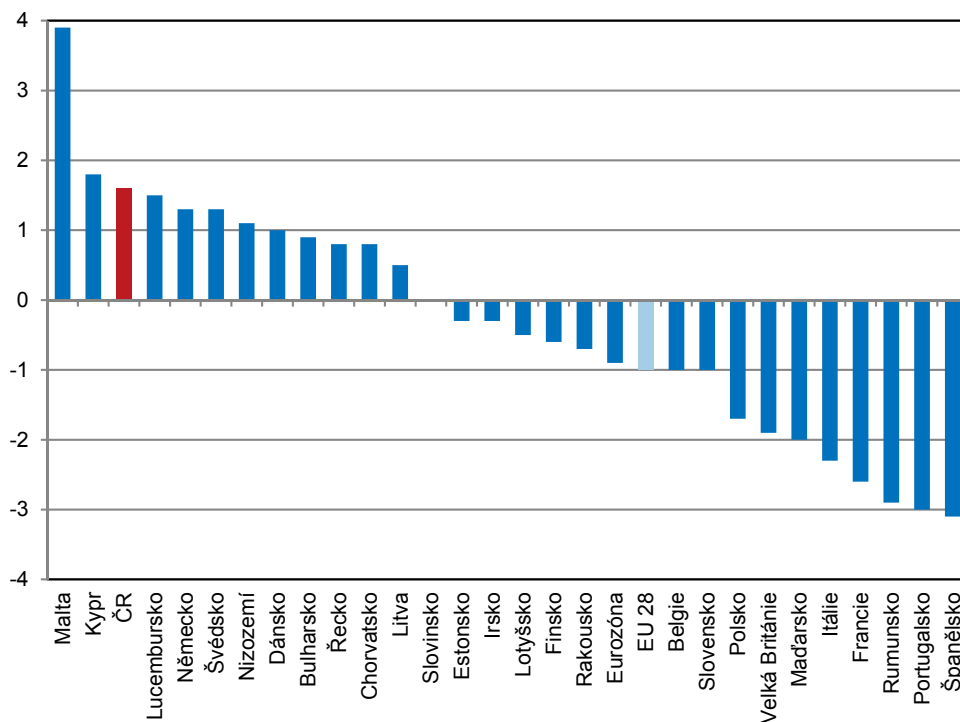
Hospodaření sektoru vládních institucí bylo loni přebytkové.

Hospodaření vládních institucí loni podruhé v řadě dosáhlo přebytku, který překonal předchozí kladné saldo z roku 2016 o 46,0 mld. korun a dosáhl 80,6 mld. Na rozdíl od roku 2016, kdy k přebytku přispělo hlavně snížení celkových výdajů, se o příznivý výsledek loni zasloužily hlavně výrazně vyšší příjmy, jejichž růst loni zrychlil. Značně se zvýšil i relativní přebytek. Celkově dosáhla výše přebytku vůči HDP 1,6 % (o rok dříve 0,7 %), čímž se ČR zařadila na třetí příčku v rámci Evropské unie.

Příznivý ekonomický vývoj umožnil snížení deficitů v EU.

Příznivý ekonomický vývoj se odehrával i ve zbytku EU, což ve většině zemí vedlo k poklesu relativních i absolutních deficitů (případně zvýšení přebytků). Celkový deficit vládních institucí zemí EU loni činil 146,6 mld. eur a meziročně se zmínil o 95,2 mld. Relativní deficit se snížil z 1,6 % HDP Unie v roce 2016 na loňské 1,0 %. Přebytku hospodaření loni dosáhlo 13 států (v roce 2016 to bylo 11). Nejvyšší relativní přebytek měla Malta (3,9 % HDP), kde rovněž došlo k nejmarkantnějšímu meziročnímu zvýšení (o 2,9 p. b.). Na druhém místě byl Kypr s 1,8 % a třetí nejvyšší relativní přebytek mělo Česko (zlepšení o dvě příčky). Většina zemí EU měla deficitní financování, i tak se u mnoha zemí salda redukovala. Tříprocentní hranici Maastrichtského kritéria těsně překročilo jen Španělsko (deficit 3,1 % HDP), na hranici bylo Portugalsko (3,0 %, jedna ze čtyř zemí, kde došlo k meziročnímu zhoršení) a třetí nejvyšší relativní deficit mělo Rumunsko (2,9 %).

Graf č. 9.1 Čisté půjčky/vypůjčky sektoru vládních institucí
(v % HDP, z údajů v běžných cenách)

Zdroj: Eurostat

Přebytku bylo dosaženo především díky silně rostoucím příjmům.

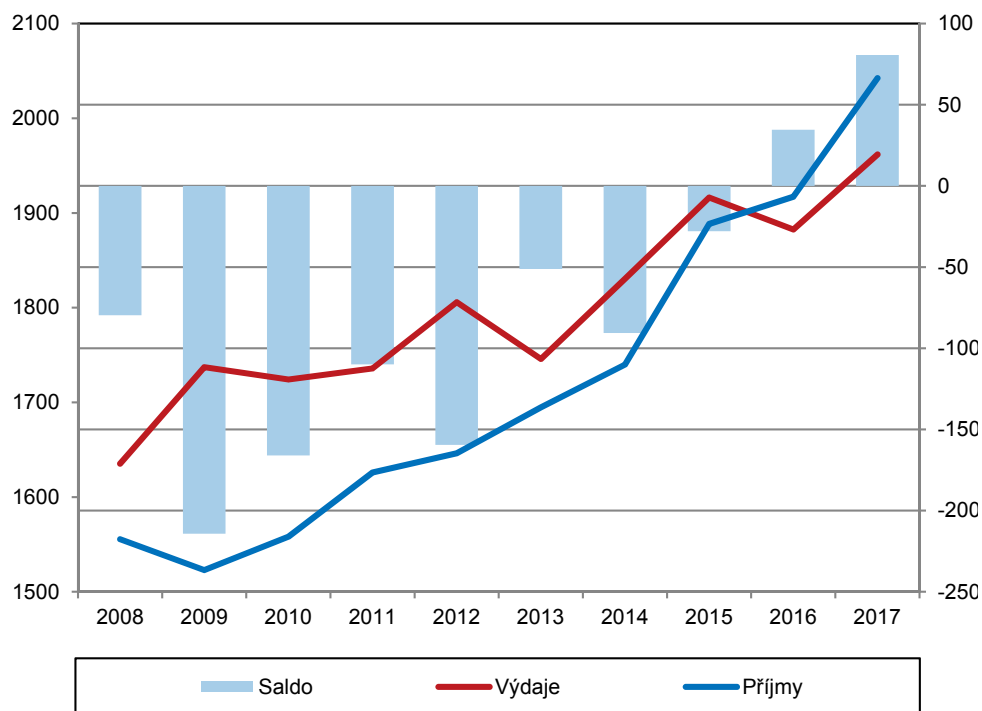
Jak již bylo zmíněno výše, díky výraznému hospodářskému růstu se zvýšily i příjmy vládních institucí. Ty byly rozhodujícím faktorem pro výsledek jejich hospodaření. Celkově příjmy dosáhly 2 042,5 mld. korun a meziročně se zvýšily o 125,3 mld. korun (6,5 %). Příznivý ekonomický vývoj se přímo odrážel v příjmech z daní, jejichž růst v porovnání s rokem 2016 zrychlil. Objem přijatých daní z výroby

a dovozu vzrostl o 7,3 %, z toho u daní z produktů to bylo 7,1 % a ostatních daní z výroby 11,0 %. Objem daní typu DPH se zvýšil o 9,5 %. Výrazný růst mezd se dál projevoval na výši daní z příjmů i sociálních příspěvků. Přijaté běžné daně z důchodů a jmění tak vzrostly o 7,9 % a čisté sociální příspěvky o 8,0 %. Na straně příjmů výrazně klesaly jen důchody z vlastnictví a úroky. Mírně poklesla i hodnota přijatých kapitálových transferů, která se propadla již v roce 2016 (jde především o dotační prostředky z EU).

Výdaje rovněž rostly. Výrazným faktorem byly náhrady zaměstnancům odrážející růst mezd a platů.

Rostly i celkové výdaje vládních institucí. Ty dosáhly 1 961,8 mld. korun a meziročně se zvýšily o 79,3 mld. (4,2 %). Neopakovala se tak redukce z roku 2016, která přispěla k tehdejšímu přebytku. Výdaje vládního sektoru byly poznamenány výrazným růstem mezd a platů, který se následně přímo promítal do náhrad zaměstnancům tohoto sektoru, které vzrostly o 10,2 %. Hodnota naturálních sociálních transferů (tržní produkce nakoupené vládními institucemi a netržní produkce samotných vládních institucí) vzrostla o 3,9 %, což bylo rychlejší tempo než u hodnoty samotných sociálních dávek (2,8 %). Jde mimo jiné o důsledek vyšších nákladů na pracovní sílu. Mírně vzrostl objem vyplacených dotací (3,2 %). Naopak pokračoval výrazný pokles hodnoty vyplacených důchodů z vlastnictví (-14,3 %). V porovnání s rokem 2016 došlo k výraznému zvýšení investičních výdajů. Celkově hodnota výdajů na tvorbu hrubého kapitálu vzrostla o 10,7 %, to však nestačilo na kompenzaci propadu z předchozího roku (-34,5 %). Kapitálové výdaje nepřekonal y úroveň let 2014 a 2015.

Graf č. 9.2 Příjmy, výdaje (levá osa) a čisté půjčky/výpůjčky (pravá osa) vládních institucí (v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ

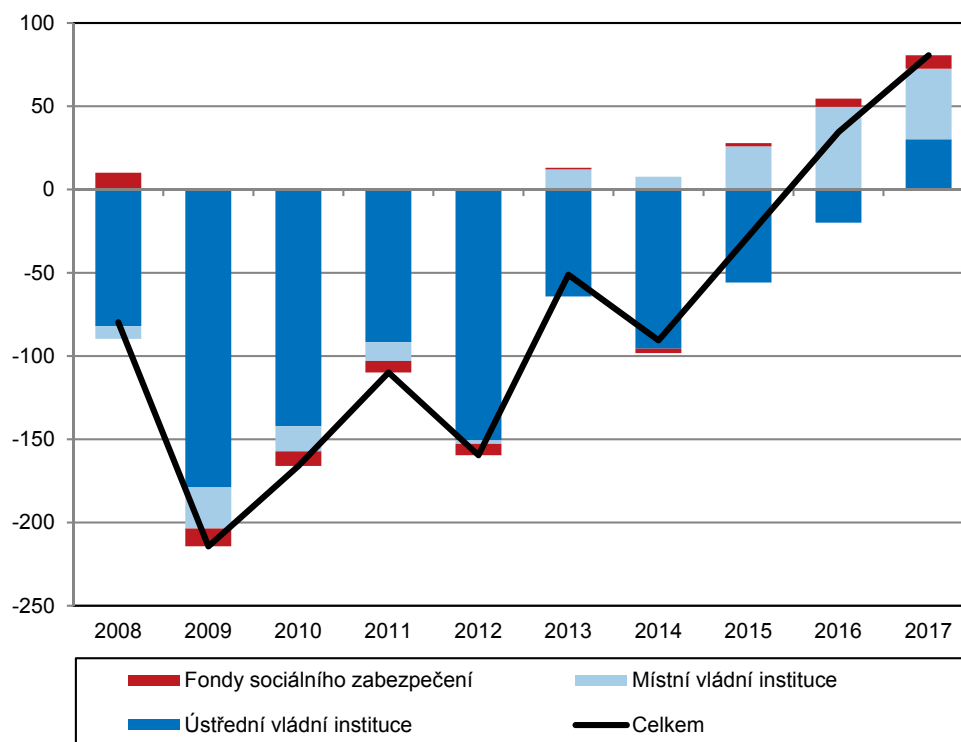
Přebytku hospodaření dosáhly všechny subsektory.

V loňském roce se na přebytku podílely všechny subsektory vládních institucí. Přebytku 30,1 mld. korun dosáhly i obvykle deficitní ústřední vládní instituce, u nichž došlo k nárůstu příjmů o 88,2 mld. korun (6,4 %). Ústřední vládní instituce jsou většinovým příjemcem výnosů z daní, které příjmovou stránku salda ovlivnily nejsilněji. Výdaje tohoto subsektoru přitom rostly pomaleji než v celém sektoru (2,7 %). Tohoto výsledku bylo dosaženo i kvůli prakticky nezměněné úrovni

kapitálových výdajů, které se oproti roku 2016 zvýšily jen o 0,4 %. Místní vládní instituce dosahují přebytků již delší dobu, ten loňský se však meziročně snížil o 7,2 mld. korun. V roce 2017 jejich příjmy vzrostly o 41,1 mld. korun (7,7 %) i díky silnému růstu daňových výnosů (daně z výroby a dovozu o 9,9 %, daně typu DPH o 11,6 %). Výdaje u místních vládních institucí se navýšily poměrně razantně – o 10,0 %. Zahrnují především náhrady zaměstnancům (růst o 10,3 %) a také kapitálové výdaje, které po propadu v roce 2016 zaznamenaly růst o 26,1 % (jejich úroveň však nepřekonala rok 2015 ani 2014). Subsektor fondů sociálního zabezpečení¹ těžil z růstu objemu vybraných sociálních příspěvků, který byl navázán na růst mezd a platů. Příjmy se tak zvýšily o 6,4 %. Růst výdajů zrychlil na 5,3 %, ale i tak dosáhl subsektor nejvyššího přebytku od roku 2008 (8,0 mld.), a to již potřetí v řadě.

Graf č. 9.3 Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) vládních institucí v členění na subsektory
(v mld. korun, běžné ceny)

Zdroj: ČSÚ

Celkový dluh se mírně snížil, během roku však výrazně kolísal.

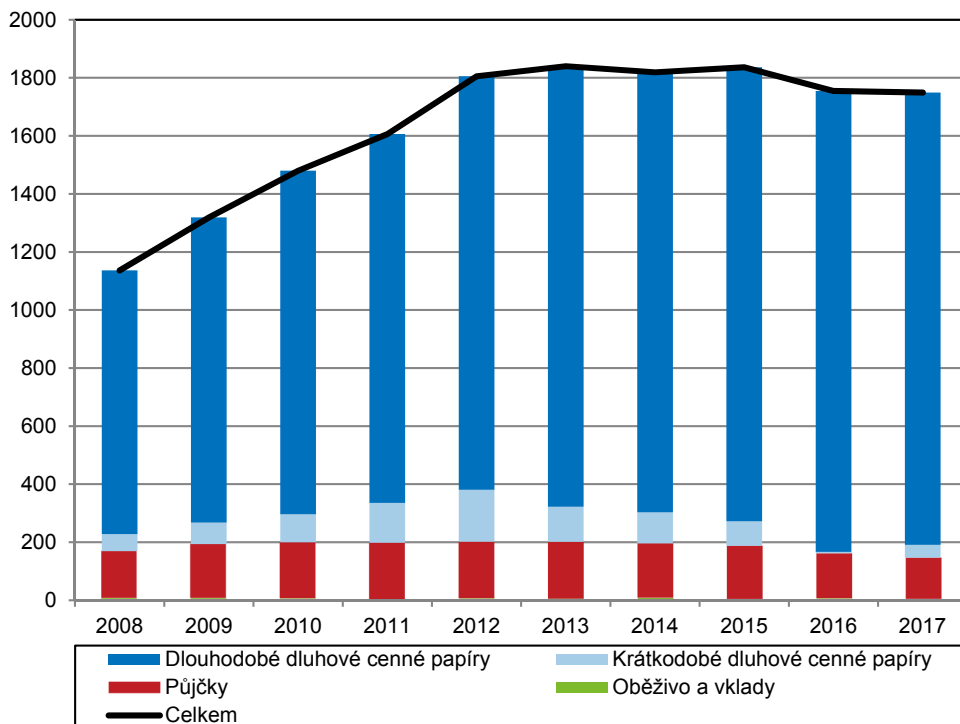
Celkový dluh sektoru vládních institucí k 31. 12. 2017 činil 1 749,1 mld. korun. Nominální dluh setrval na úrovni minulého roku, když se meziročně snížil o 5,7 mld. korun. Vývoj v průběhu roku měl výraznější dynamiku. V první polovině roku totiž výrazně narůstal (od konce roku 2016 do 30. 6. 2017 dohromady o 168,7 mld. korun). Drtivá většina z tohoto nárůstu měla formu krátkodobých dluhových cenných papírů (143,4 mld.). Ve 3. čtvrtletí pak úroveň dluhu klesla o 184,2 mld. korun (z toho pokles u krátkodobých dluhopisů činil 147,9 mld.). Tento vývoj ukazuje na pravděpodobnou snahu využít nízkých úrokových sazeb na dluhopisovém trhu na počátku roku v kombinaci se specifickou situací končící intervencí ČNB. Na konci roku 2017 byl podíl krátkodobých dluhových cenných papírů na celkovém dluhu vyšší než v roce 2016.

¹ Zahrnuje především zdravotní pojišťovny.

Díky výraznému hospodářskému růstu se relativní dluh většiny zemí EU snižoval.

Podíl dluhu na HDP (relativní dluh) ke konci roku 2017 činil 34,6 %, což bylo o 2,2 p. b. méně než v roce 2016. Relativní dluh Česka se snížil počtvrté v řadě. Česko dosáhlo čtvrtého nejnižšího relativního dluhu mezi státy EU. Relativní dluh se loni snižoval téměř ve všech zemích unie. Napomohl tomu zejména silný hospodářský růst, protože v absolutním vyjádření dluh (v eurech) ve většině zemí rostl. Nejnižšího relativního dluhu dlouhodobě dosahuje Estonsko (9,0 % HDP v roce 2017). Druhé Lucembursko mělo dluh vůči HDP 23,0 % a šlo o jednu ze dvou zemí, kde relativní dluh vzrostl. V Bulharsku relativní dluh činil 25,4 %. Na opačném konci mezinárodního srovnání jsou státy jižní Evropy. Řecké relativní zadlužení se mírně snížilo na 178,6 % HDP, Itálie dosáhla 131,8 % a Portugalsku se podařilo snížit relativní dluh o 4,2 p. b. na 125,7 % HDP. Více než celého HDP země dosáhla ještě dluh Belgie (103,1 %).

Graf č. 9.4 Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí
(v mld. korun, běžné ceny)

Zdroj: ČSÚ

